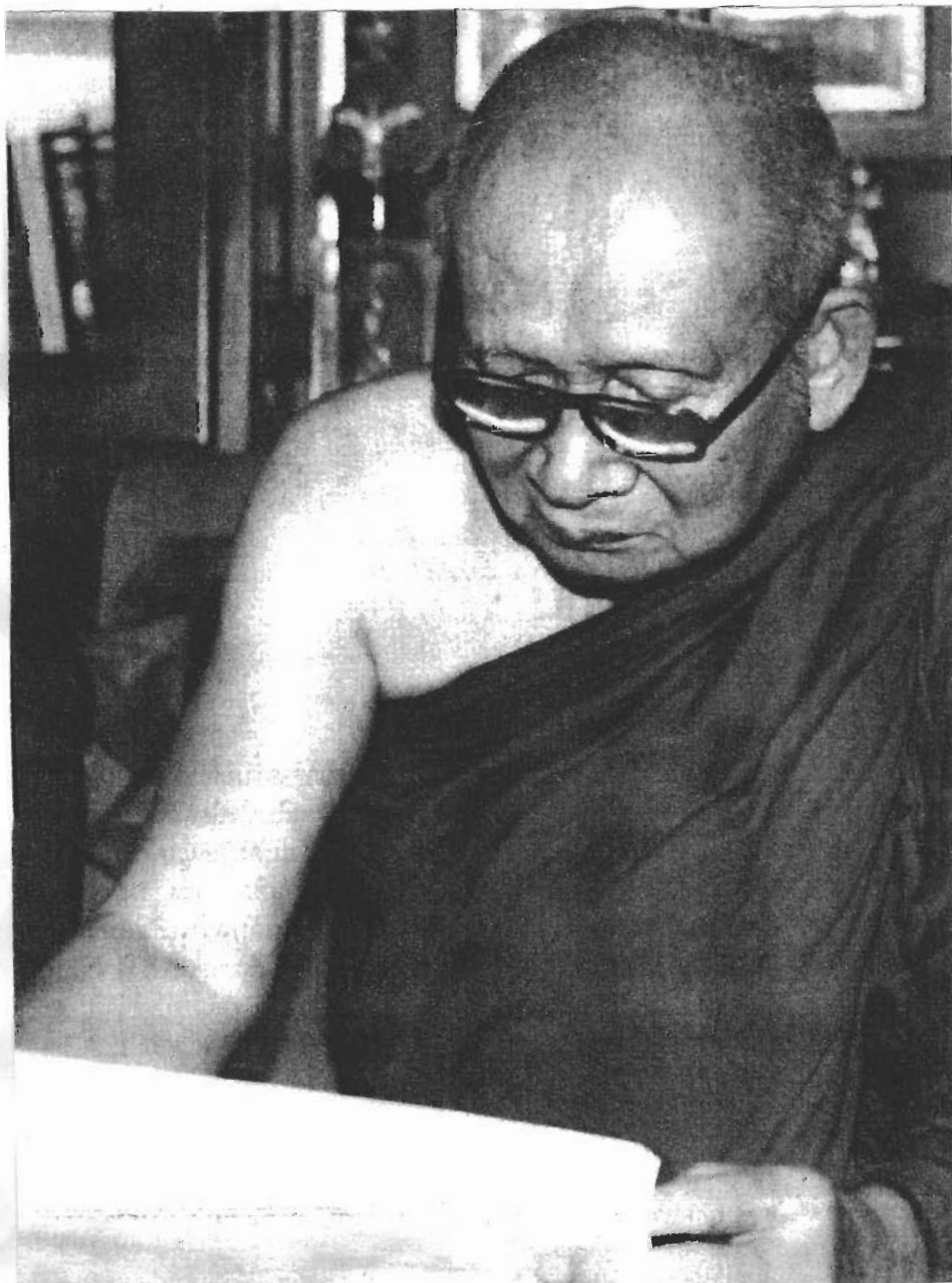

100 ปี

สมเด็จพระสังฆราช

‘พระองค์แรก’ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2456 เด็กชายผู้หนึ่งถือกำเนิดขึ้นในตระกูล "คชวัตร" ณ ดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ของลำน้ำแคว ในหมู่บ้านรุ่งสว่าง บนถนนปากแพรก ต.บ้านเหนือ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี เป็นบุตรชายคนโตของ นายน้อย คชวัตร ปลัดอำเภออัมพวา จ.สมุทรสงคราม และนางกิมน้อย ทำอาชีพตัดเสื้อ นามว่า "เจริญ" มีน้องชาย 1 คนตามกันออกมาอีก 2 คน

ขณะที่มีอายุได้ 9 ปี เด็กชายเจริญต้องสูญเสียบิดา ทำให้ครอบครัวลำบากมาก จึงย้ายไปอยู่ในอุปการะของ "ป้ากิมแสง" ผู้เป็นพี่สาวแม่

เด็กชายเจริญสุขภาพไม่สู้ดีนัก เจ็บป่วยอดแอดเป็นประจำ จนมีการไปบนบาน หากหายจากความเจ็บป่วยจะบวชเป็นสามเณร หลังศึกษาเล่าเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนประชาบาลวัดเทวสังฆาราม ไม่รู้ว่าจะไปศึกษาต่อที่ไหน จึงหันหน้าเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ มุ่งศึกษาพระธรรมและบวชเณรแก่บ้นที่ติดค้างไว้

เมื่ออายุ 14 ปี บุตรชายคนโตของตระกูลคชวัตร ดัดสันใจบรรพชาเป็นสามเณรที่วัดเทวสังฆาราม โดยมี พระครูอดุลยสมณกิจ (พุทธโชติ ติ เอกฉันท) เจ้าอาวาส ซึ่งเรียกกันว่า "หลวงพ่อดัดเหนื่อ" เป็นพระอุปัชฌาย์

นับแต่นั้นเป็นต้นมา สามเณรก็เดินบนเส้นทางแห่งธรรม โดยไม่หันกลับมาสู่ทางโลกอีกเลย

เด็กชายที่ถือกำเนิดจากบ้านคชวัตร เป็นครอบครัวที่ใญ่บุญสุนทาน มีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนา มักจะชอบเล่นเป็นพระ หรือเล่นเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น เล่นสร้างถ้ำ ก่อเจดีย์ เล่นทอดผ้าป่า ทอดกรฐิน เล่นทั้งกระเจาด แม้ของเล่นก็ชอบทำของเล่นที่เกี่ยวกับพระ เช่น ทำคัมภีร์เทศน์เล็ก ๆ ดาลปัตรเล็ก ๆ

นิสัยที่แปลกอีกอย่าง คือชอบเล่นเทียน จนป่าต้องหาเทียนมาให้จุดเล่น บางครั้งนั่งเล่นเทียนส่องดูเปลวเทียนจนสว่าง ทำแบบนี้เรื่อยมา จนกระทั่งได้ครองเพศบรรพชิต

70 กว่าปีต่อมา ใครเลยจะคาดคิดว่าเณรน้อยจากกลุ่มแม่แฉะจะได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในราชทินนามเดิม คือสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สถิต ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ทรงดำรงตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. 2532 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชพระองค์แรกที่มีได้ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ แต่ทรงได้รับพระราชทานสถาปนาในราชทินนามพิเศษ คือ "สมเด็จพระญาณสังวร" เป็นพระองค์ที่ 2 เช่นเดียวกับ สมเด็จพระสังฆราช (สุก) เป็นระยะเวลาห่างกันถึง 152 ปี

60 ปี บนเส้นทางธรรม จนก้าวสู่ตำแหน่งผู้นำศาสนาว่า 20 ปี ทรงปฏิบัติพระกรณียกิจได้สมบูรณ์ครบถ้วนในฐานะประมุขฝ่ายสงฆ์ ผู้นำทางจิตใจเป็นศูนย์กลางแห่งบวรพระพุทธศาสนา

แม้การบรรพชาของเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช จะเริ่มต้นจากการบวชแก่บ้น แต่ก็ทรงอยู่ในความปกครองของหลวงพ่อดัดเหนื่อ ทรงปฏิบัติรับใช้หลวงพ่อดัดเหนื่อ ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ เรียนรู้การต่อเทศน์ จนขึ้นเทศน์ปากเปล่าให้ญาติโยมฟังในโบสถ์สืบวันพระ ขณะที่ยังเป็นสามเณร

จากนั้นได้เริ่มเรียนบาลี ไวยากรณ์ ที่วัดเสนาหา กระทั่งวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2472 หลวงพ่อดัดเหนื่อได้พาเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช เดินทางมากรุงเทพฯ พาไปเข้าเฝ้าถวายตัวต่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ซึ่งขณะนั้นทรงดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เพื่ออยู่ศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักวัดบวรนิเวศ

สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงพระเมตตาได้รับไว้ ประทานนาม

ว่า เจริญ สุวฑฺฒโน ซึ่งมีความหมายว่า "ผู้เจริญดี"

เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช ได้ทรงบันทึกเล่าเหตุการณ์เกี่ยวกับการเข้ามาอยู่วัดบวรนิเวศวิหาร ของพระองค์ไว้อย่างน่าสนใจ

มีตอนหนึ่งบันทึกว่า "สมเด็จพระสังฆราชเจ้าฯ นั้น ทรงมีพระเมตตาต่อภิกษุสามเณรทั่วไป โดยเฉพาะสามเณรที่มาจากบ้านนอก ดูจะมีพระเมตตาเป็นพิเศษ ทรงฝึกให้สามเณรอ่านหนังสือพิมพ์ หากสามเณรรูปใดอ่านไม่คล่อง หรือไม่ถูก ก็จะทรงอ่านให้ฟังเสียเอง

ครั้งหนึ่งสมเด็จพระสังฆราชเจ้าฯ รับสั่งให้เอากะตาศรองข้างในขวด แต่เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชฯ ไม่เข้าพระทัย เอากะตาศไปรองกันขวด พอทอดพระเนตรเห็นเข้าก็รับสั่งว่า "เณรนี่ก็โง่เหมือนกัน" แล้วก็ทรงทำให้อึ้ง

ส่วนความดีพระทัย ที่ปรากฏในบันทึกระบุว่า "ไม่มีปีใดที่ไม่ให้ความสุขกาย สุขใจมากเท่ากับคราวที่สอบ ป.ธ.3 ได้" จากนั้นทรงมุ่งมั่นศึกษาเรียนประโยค 4 แต่กลับสอบตก ด้วยเหตุที่

ว่า ทรงละเอียดเรื่องง่าย ๆ ทรงรู้สึกเสียใจและท้อแท้ใจมาก พอคิดทบทวนและไตร่ตรองดู ได้พบความจริงด้วยพระองค์เองว่า

“การสอบตกนั้นเป็นผลของความประมาท ความหยิ่งทงในความรู้อของตนเองมากเกินไป คิดว่าสอบได้แน่ ไม่พิจารณาให้รอบคอบ ด้วยสำคัญผิดว่าตนรู้ดีแล้ว จึงทำข้อสอบผิดพลาดมาก มุ่งแต่คาดคะเนหรือเก็งข้อสอบเท่านั้น”

นับแต่นั้นมาทรงตั้งใจศึกษาพระปริยัติธรรม จนสอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยค เรียนภาษาสันสกฤตและภาษาอังกฤษ พอเป็นพื้นฐานให้พระองค์ทรงศึกษาต่อ จนฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี แต่ไม่เคยละเลยเป็นธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติในคณะธรรมยุตที่ว่า

“ภิกษุสามเณรพึงปฏิบัติสมาธิ”

ขณะเดียวกัน สมเด็จพระสังฆราชเจ้าฯ ก็ทรงพระเมตตาทรงมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในโอกาสสำคัญ ๆ

ครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน เสด็จ

ออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และเสด็จประทับ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร 15 วัน ทรงปฏิบัติหน้าที่พระอภิบาล

เจ้าพระคุณสมเด็จฯ ทรงสร้างผลงานในด้านต่าง ๆ มากมาย ทั้งการศึกษา การปกครอง การสั่งสอน เผยแผ่ การก่อสร้างปฏิสังขรณ์ และการสาธารณสงเคราะห์

เจ้าพระคุณสมเด็จฯ ทรงประกาศเมตตาจิตของผู้จัดตั้งหรือจัดทำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนทั้งหลายว่า

“กรุณา คือความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นปราศจากทุกข์ เมื่อเห็นทุกข์เกิดแก่ผู้อื่น ก็พลอยหวนใจสงสาร เป็นเหตุให้คิดช่วยทุกข์ภัยของกันและกัน

สิ่งที่เป็นเครื่องปลื้มช่วยบำบัดทุกข์ภัยทั้งหลาย เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น ล้วนประกาศกรณาของท่านผู้สร้าง”